

HET KLUWEN

Roland Derveaux

Roman

Niets uit deze publicatie mag gekopieerd, verveelvoudigd, doorgestuurd of gebruikt worden zonder voorafgaande en schriftelijke toestemming van de auteur.

Voor dit boek werd alleen papier gebruikt dat bij de productie niet bijdraagt tot ontbossing.

SINGEL | Uitgeverijen
Afdeling Brave New Books
www.bravenewbooks.nl

©2022 Roland Derveaux

www.bravenewbooks.nl/rolandderveaux
<https://www.facebook.com/Plezierschrijver/>

“Wie kan ordentlijck verquicken
Een staet ter doodt toe kranck, en weêr in orden schicken,
Als d’Opperoverheynt onordlijck wordt beliedt?”
(Geeraerd van Velsen - P. C. Hooft)

I - ROOSTEX

‘De eerste mensen die op hun beide benen konden staan gingen door zoals hun voorlopers gewoon waren: op zoek gaan naar eten, beter, gevarieerder en vooral voldoende. Die eerste zomer al vraten ze de fruitbomen kaal en de volgende winter bouwden en verwarmden ze er hun hutten mee of maakten er wapens van om dieren en vijanden neer te leggen. Sindsdien kwam er aan de verwoesting geen einde meer. Ik ben ontgoocheld over de politieke leiders van onze generatie. Omdat ze niets geleerd hebben uit de twee wereldoorlogen en doorgegaan zijn met het produceren van massavernietigingswapens. Omdat zoveel potentaten beweren de democratie te dienen. De helft van de aardbewoners bibbert of is op de vlucht.’

Aan het woord was Jean-Paul Mambers, in 1944 begonnen aan zijn honderdjarig leven, toen hij drie vierde daarvan achter de rug had.

‘Maar dit is ook onbegrijpelijk: Arme en hongerige bewoners keren hun groene luthoven de rug toe en kiezen voor asfalt en beton. Het zijn de rijken der aarde die van hun zonovergoten paradijzen gaan genieten en er op schatten gaan jagen. De omgekeerde wereld, dat is mijn conclusie.’

Jean-Paul Mambers

Toen Jean-Paul “Jeppie” Mambers die junimaand van 1957 dertien werd, was hij van oordeel dat zijn billen al lang genoeg pijn geleden hadden van

het schuiven op de harde schoolbanken. Hij was bij de beste in rekenen, lezen en schrijven, en voor geschiedenis en aardrijkskunde haalde hij zelfs een voldoende. Alleen godsdienst was een ramp. Liet hij zich aanvankelijk meeslepen door de wonderlijke verhalen van het Nieuwe Testament, de verplichting om mis en diensten bij te wonen en te biechten vond hij maar niets. De zin van zonde en zegen, met de hel als stok achter de deur ontging hem. De hemel was een verre droom, maar iedere dag meezingen met het engelenkoor was nu niet echt iets dat hem aantrok en rijstap kreeg hij thuis ook meer dan voldoende te eten, al was het dan niet met gouden lepeltjes. Veel aandacht besteedde hij er verder niet aan. Voor hem was het alleen belangrijk om het onderscheid te kennen tussen goed en kwaad en probleemloos opgenomen te worden in de wereld die hij kende, die van de dienaren. De rest liet hij aan de natuur over.

Zodra Jeppie zijn eerste stappen kon zetten bewoog hij zich tussen het werkvolk. Hij woonde met vader en moeder, broers en zusters in een onverhard zijstraatje van de grindweg die Meulebeke met Hulste verbond, op de glooiende linkeroever van de Mandel, een kronkelend riviertje, dat daar de grens afbakende met Oostrozebeke. Het volk kwam bij zijn moeder, die café “Toerkonje” uitbaatte, om zich te bedrinken. Ze zopen er hun bier, draaiden hun sigaretten of vulden hun stenen pijp en bliezen de prikkelende rook de kamer in.

‘Kom hier, Jeppie. Ook eens een trekje doen? Of heb je dorst? Drink een beetje van mijn bier.’

Als moeder Anna dat hoorde of zag werd ze kwaad. Jeppie was een achterkomertje, mager maar kwiek.

‘Plaag hem niet, onnozelaar,’ riep ze van achter haar toog. ‘Ge gaat zijn groei breken.’

‘Maar Anna toch, een trekje kan geen kwaad.’

Jeppie liet een luide boer ontsnappen.

‘Goed zo, Jeppie, hoe meer boerkes, hoe minder windjes.’

‘Hij heeft nog tijd genoeg om te zuipen. Dat moet hij later zelf maar uitmaken. Ik ben ertegen!’

‘Geef maar van je lat, Annaatje,’ brulde een oudere man met een rode kop. ‘Ge zijt dan duizend keer mooier.’

‘Zwijg, gij! Geen slechte voorbeelden geven in mijn café.’

De man maakte zich op voor een repliek, maar die kwam er niet. Hij zakte van zijn stoel en kwam met een grom en een brom op de grond terecht. Roerloos bleef hij liggen.

Met de mond wijd open keek Jeppie toe hoe iedereen plots van hot naar her liep.

‘Snel, een dokter!’

‘Een dokter? Hij moet uit het dorp komen. Of van elders.’

‘Dan moet daar toch iemand naartoe. En rap. Waar is Dré? Verdomme, als je die nodig hebt is hij nergens te vinden. Kom, iemand moet erheen fietsen. Gij, Marcel, ge moest al weg zijn.’

‘Is er niemand met een telefoon in de buurt?’

‘Wie dan? De fabrieken zijn toe. En ‘t is zondag. De hoogmissen zijn bezig.’

Vader Antoon, die het rumoer en het geschreeuw gehoord had, kwam nu de trap van zijn duivenkot afgelopen.

Hij bezag de situatie en wist meteen, hier komt alle hulp te laat.

‘Neem maar een laken,’ zei hij. ‘We leggen hem op de bank. Is er hier iemand familie?’

‘Familie niet, maar ik woon in zijn buurt,’ sprak een grote, magere man.

‘Kom, dan rijden we er nu naartoe om zijn vrouw te verwittigen.’

‘Dan moeten we ons niet haasten, die zit nu ook in de kerk.’

‘Daar zal toch wel iemand thuis zijn, zeker?’

‘We kunnen proberen. Wacht, eerst mijn glas uitdrinken.’

Ook Dré was nu naar beneden gekomen. Nu pas zag moeder Anna dat de kleine Jeppie bedremmeld tegen het biljart stond, stil, een vinger in de mond.

‘Kom, Jeppie,’ zei ze, ‘we gaan ons een beetje in de keuken zetten. Dré, blijf hier om de boel in de gaten te houden.’

Decennia later zou Mambers zich deze schokkende gebeurtenis weer herinneren.

‘Die dag vulde de eerste bladzijde van mijn geheugenboek,’ voegde hij er altijd aan toe. ‘Het was het enige ophefmakende feit dat terugging tot mijn kleutertijd.’

De herinnering aan die zondagmorgen zou ook, bijna honderd jaar later, de laatste zijn toen dat boek dicht ging.

De weiden en de velden op de oevers van de Mandel waren Jeppies speelterrein. Zijn prille jeugd was zorgeloos. Later, als vader zijn brooddoos vergeten was, of wanneer de toespijs op was, wat ook af en toe gebeurde, vroeg moeder aan Jeppie om ermee naar de weverij te fietsen, Roodes Textielfabriek, kortweg Roostex. De eerste keer was het even zoeken. Wat een avontuur! Zelfs de baas sprak hem aan! Tussen al die getouwen! Tedzjieke tedzjakke tedzjieke tedzjakke. Jeppie keek zijn ogen uit.

Als de wind goed zat hoorde Jeppie het getsjiktsjak van de schietspoelen tot in zijn bed. De weverij maakte dus eigenlijk al vroeg deel uit van zijn kleine wereld, want ook aan de toeg van moeders café ging het dikwijls over het werk. Jeppie hoorde aangrijpende verhalen over het werkritme, de geluidsoverlast, hinderlijke geuren en vooral over het bijtende stof. Het was niet echt klagen, dat de mensen deden. Integendeel, hoe erger de situatie, hoe verrukter ze erover konden opscheppen.

De opgroeiende Jeppie begon zich vragen te stellen en kwam tot de vaststelling dat er nogal wat onderscheid was tussen de ene arbeider en de andere, en vooral tussen de ene arbeidsplaats en de andere. Er waren velden en er waren gebouwen, dat waren werelden van verschil. Er was landbouw en er was veeteelt. Landbouwproducten werden geoogst, vee werd geslacht. En daarna volgde een lange en diverse keten om al die planten, vruchten en vlees te verwerken, soms arbeidsintensief, soms lichter. Maar ook soms vuil, soms proper. Maar allemaal waren ze het erover eens dat in acht uur per dag of zes dagen per week, geen man genoeg verdiende om vrouw en kinderen te onderhouden. Dus deden de mannen overuren.

Op de buiten hielden ze beesten en bewerkten een grote groentetuin. In de fabrieken was er meestal vast werk het jaar door, behalve als het “slecht” ging. Veldwerk was onderhevig aan de seizoenen. In het voorjaar de grond klaarleggen om te zaaien of te planten, onkruid wieden in de groeiperiode en oogsten in het najaar. Gedurende de wintermaanden werd er onderhoud aan gebouwen en grachten gedaan, bomen gesnoeid en hout gehakt. Niet altijd betrof het velden in de buurt van de boerderij. Sommige landbouwers kweekten in verre streken of kochten er de oogst, bieten,

vlas, aardappelen en wat nog allemaal van de plaatselijke boeren en stuurden hun arbeiders daarheen om “het seizoen te doen”.

Als ze, na hun terugkomst, over de oogst begonnen te praten was Jeppie niet van hen weg te slaan. Ze begonnen altijd met het tonen van hun handen. Taaie handen, vol eelt, barsten en kloven. En dan kwamen de verhalen los. Ook over het werk in de roterijen, de vele vlasfabrieken en de asten waar cichoreien gedroogd werden, vertelden de arbeiders over hun meestal pijnlijke ervaringen. Ze deden dat met een overdrijvingsdrift die steeg met de hoeveelheid bier die ze naar binnen goten. Maar als ze het over de boerendochters hadden en zich een beetje lieten gaan, zond moeder Anna Jeppie naar de keuken om zijn huiswerk te maken.

Een goede cafébaas was iemand waarnaar geluisterd werd. En dat was vader Antoon. Over de groenten op het veld, de beesten in de koterijen, voetbal, velokoers, duiven- en vinkensport, overal had hij zijn mening over, en daar die meestal overeenkwam met die van het eenvoudig cliënteel kon hij op bijval rekenen. Wat hij verklaarde werd doorverteld als evangelie. Uiterst zelden werd hij tegengesproken. Zijn reactie begon dan altijd met ‘Vertel eens, zeg maar wat gij ervan denkt.’ En wanneer de man zijn gedacht gezegd had, gaf vader meestal toe.

‘Als ge het zo bekijkt, dan hebben we alle twee gelijk. Van boven bekeken kan zes als negen gelezen worden.’

Een goede cafébaas was dus ook iemand die niet opdringerig was maar wel inschikkelijk als er iets van hem verlangd werd. Hij was de ontbrekende vierde man in alle caféspeken, kaart, biljart. Vader Antoon speelde met overgave en kennis, maar als hij won beweerde hij altijd dat hij geluk had.

Moeder Anna onderhield de tooghangers en deed met graagte mee aan een spelletje met de dobbelstenen. Zo was er altijd animo, altijd ambiance, omdat er altijd wel enkele leveranciers van drank en voeding binnenkwamen om wat te drinken en te gekscheren en hun klanten te trakteren. Twee tantes, die in de driewoonst het linkse en het rechtse huisje innamen, kwamen soms een uurtje samen rond de buiskachel en bespraken er de groei en de resultaten van de kinderen, naai- en verstellwerk, de wekelijkse was of de kwaliteit van de aardappelen. Mannen en vrouwen

hadden één gemeenschappelijk onderwerp: het weer, want daarvan waren ze afhankelijk. Alles draaide erom. Soms gniffelden ze ook. Soms zag Jeppie hen vreemde tekens doen. Hij wist al wat er zou gebeuren. Niet zelden moest hij dan buiten moeten gaan spelen. Dat kon hem niet schelen, buiten trof hij kozijntjes en nichtjes en vriendjes van zijn leeftijd. Ze speelden loopkoers in de meersen, verstoppertje, oorlogje of voetbal met een lappenbal. Regen kon hen niet deren. Modder was ook prettig. Ze wentelden zich er met hun afgedragen kleren in als varkentjes. En dan maar afspoelen aan de zwengelpomp, anders mochten ze niet naar binnen.

Er werden wielerwedstrijden ingericht, 's zomers op de openbare weg, 's winters in het veld. Zeer gegeerd waren ook de duivenvluchten en de zangwedstrijden voor vinken. Vader Antoon leidde alles in goede banen. Waar ook mogelijk, mocht Jeppie al helpen en daar was hij fier op.

Door het klakraam keek Jeppie uit op de uitgestrekte vallei langs de hellende oevers van de Mandel. Na de overvloedige kerstsneeuw was de temperatuur tot ver onder het nulpunt gezakt en het koude weer had wekenlang aangehouden. Midden februari was er verandering gekomen. Na een slepende en harde winter trad eindelijk de dooi in. De beek was omgetoverd in een brede, kolkende stroom die de meanderende oevers overspoelde. Het waterpeil bleef maar stijgen en sneed de wijk gedurende weken van het zuiden af. Voor moeder Anna was dat het signaal om het kuisgerief weer uit de koterijen te halen voor de grote schoonmaak.

'Als de Mandel zijn bedding schuurt, blijf dan liever uit mijn buurt,' zei ze kortweg, en gedurende een of enkele weken was ze dan bezig met grote opruimwerken. Maar eerst dienden een resem andere karweitjes en nodige herstellingen gedaan te worden. Jeppie moest zich uit de voeten maken. Zijn hulp was niet gewenst. Germain en Lennie hadden de handen vol: het herstellen van gebarsten lichtschakelaars, vastmaken van klinken en sloten, reinigen van de schouw enzovoort. Kasten en bedden werden verslept, de muizenkeutels weggeveegd, muren en plafonds van spinnenwebben ontdaan en waar nodig overschilderd of met nieuw behang bekleed. Als dat allemaal achter de rug was, keek ze tevreden naar het resultaat en o wee als iemand het de eerste dagen en weken aandurfde om met vuile schoenen of bestofte kleren de gang of de kamers te betreden.

Vooraf voor vader Antoon waren de overstromingen een probleem. Om de fabriek te bereiken, die langs de steenweg van Oostrozebeke naar Ingelmunster stond - amper een stevige boogscheut ver, maar op de andere oever gelegen - moest vader Antoon, iedere dag dat de smalle brug onder water stond, een grote omweg maken. Een andere keuze had hij niet.

De school stond hogerop naar het noorden, op de Paanders. Dus van watersnood had Jeppie weinig of geen last.

Zodra het overtollige water voorbijgetrokken was kwamen de stormtroepen - zo noemde Jeppie hen, hij was niet voor niets naar school geweest - om de velden te bewerken. Het gonsde er dan van de activiteit. Kruiken met aal werden aangevoerd, stalmest verspreid, paarden trokken de ploegen, luid aangemoedigd door de boer of zijn helpers. Er werd geëgd, gezaaid, gerold en geplant. De lente luidde een speelse tijd in. Koeien dansten, na wekenlange opsluiting in de warme stal, de weiden in. Kalveren, lammeren en veulens trokken spurtjes naar de uiers van de moederdieren. Het was een levend en klankrijk schilderij. Het mekkeren, hinniken en loeien stopte nooit. Kleuren sierden het landschap. In griendbos, hagen en boomgaarden floten en schreeuwden de vogels hun vreugde uit, een feest van nieuw leven dat zou duren tot de volgende herfst. Met onkruid wieden, aardappelen rapen en tabak oogsten verdiende Jeppie als kind in de zomer een beetje geld, een klein beetje - omdat hij teveel zat te dromen, zei de boer - en daarvan mocht hij slechts een deeltje houden, amper genoeg voor wat snoep uit het kruidenierswinkeltje in de Schoolstraat.

Jeppie was nu een pezig kereltje, hielp zijn vader thuis met het bewerken van de moestuin en zijn broer André met het onderhouden van de beesten en voelde zich groot en sterk genoeg om zich als man tussen de mannen te begeven. Nu was het zover dat hij niet alleen van de meester, maar ook van onder moeders rokken en die van de pastoor, vandaan wilde. Werken en ervoor betaald worden, dat was wat hij wou. En ook zijn moeder was blij dat hij zelf zijn kost zou verdienen. Wat van zijn loon overbleef vond een veilig plekje in zijn spaarboekje. Voor later. Moeder Anna stond op haar strepen.

Jeppie was de laatste in een rij van acht kinderen. De tweeling Rosa en

Anja was vijf jaar ouder dan hem. De meisjes hielpen moeder ‘s zondags in het café en trokken de jongens aan, die elkaar op ieder gebied probeerden te overtroeven. Ze waren wel lief. Overdag werkten ze nu als naaister, maar zij waren het die hem als baby vertroeteld en hem begeleid hadden naar de kleuterschool. Van zijn vijf broers waren er al twee getrouwd, Gerard “Rarrie” met tante Maria en Jacques “Zakkie” met tante Lucie. Ze woonden ver, in dorpen met rare namen, Lampernisse of Zoetenaai, of daar ergens in de buurt, en ze kwamen slechts af en toe op bezoek omdat ze beesten hadden, koeien, varkens. Rarrie en Zakkie hadden al kinderen, maar ze waren nog te klein om ermee te ravotten, meer dan een rondje rijden met de voituur kon hij met hen niet uitspoken.

‘Kijk naar nonkel Jeppie!’ riepen de vrouwen. ‘Hij kan goed met de kleintjes omgaan.’

Jeppie, die al liep te zweten, duwde nog wat harder. André “Dreten”, Germain “Menne” en Lennie zonder bijnaam woonden nog thuis. Jongens werden meestal, tot lang nadat ze afzwaaiden van het leger, aangesproken met de troetelnaam die hun moeder hen gegeven had als ze lief waren. Vader en moeder spraken hun kinderen met de doopnaam aan, behalve kakkernest Jeppie. Jeppie was overigens niet ontevreden met zijn koosnaam, hij vond die sympathieker dan Jean-Paul. Dat klonk hem te plechtig. Met zijn jongste broers moest hij een slaapkamer delen.

Dreten was een beetje anders, niet helemaal afgemaakt. Een deel van zijn rechterhand ontbrak, wat hem niet belette om met zijn andere het werk van twee te doen. Hij verhuurde zich op boerderijen en knapte er, naargelang de seizoenen, allerhande taken op. Bij burens die er zelf de tijd niet voor hadden ging hij de duivenhokken onderhouden, leerde de jonge duiven de omgeving kennen, hielp bij het inkorven van de reisduiven en bij het binnenhalen als ze van de vlucht terugkwamen. Hij draaide zijn sigaretten even snel met één hand als de andere mannen met twee. Lennie was monteur in een bedrijf voor centrale verwarming.

Als je, aan een bouwwerf voorbijlopend omhoogkeek omdat er daar naarstig getimmerd werd, was daar dikwijls Menne, de houtbewerker, bezig met de dakconstructie. Lennie en Menne, ze waren allebei trots op hun kunde en in hun vrije tijd grepen ze iedere gelegenheid aan om ermee te pronken. Lennie kon beter aan de fietsen werken, Germain onderhield

de meubels, herstelde oude en ontwierp nieuwe hokken voor konijnen, duiven en kippen. Heimelijk stond Jeppie voor hen in bewondering, telkens als ze samen weer iets aan het fiksen waren. Meestal stond hij toe te kijken, maar als ze het nodig vonden sprong hij bij om te helpen, om stukken vast te houden of eenvoudige bewerkingen te verrichten. Ze konden echter niet verdragen dat Jeppie hun werktuigen gebruikte om een klus voor hemzelf uit te voeren. Daarvoor moest hij beroep doen op het aftandse gereedschap van hun vader. Hij besepte het toen niet, maar voor hem was die tijd de beste leerschool die hij zich kon dromen. In het kot waar ze hun ideeën konden botvieren, stond ook moeders wastobbe, het enige stuk dat met een motor was uitgerust. Jeppie vond dat stuk mechaniek uniek, stond met verwondering te kijken hoe een riem een heel systeem op gang bracht. Maar daar moest hij afblijven... want elektriek snokt. Daarmee moest hij genoegen nemen.

‘Wacht maar,’ dacht hij, ‘ik zal jullie allemaal overtroeven.’

Hun huis was gebouwd met elementaire materialen en had al twee oorlogen overleefd. Het dak was een maaksel waarvoor dikke, maar kromme takken ingezet werden. Germain had er genoeg van. Hij vroeg zijn ouders om planken te kopen voor een nieuwe dakconstructie en om de kaduke kamerwanden te vervangen. Lennie sprong meteen bij. Jeppie hielp en leerde bij. Al snel verving hij zelf rotte of in de oorlog beschadigde planken. Hij maakte plaatsbesparende rekken en wanden om van alles op te bergen. Het leek misschien allemaal minder belangrijk, omdat hij alleen karweitjes mocht opknappen die de klanten niet opvielen. En toch scherpten ze zijn vernuft en zijn creativiteit als probleemoplosser aan, een gave die hem later goed van pas zou komen. “Al doende leert men” was zijn lijfspreuk geworden. En de vernieuwde zolder was daar het bewijs van.

Omdat Jeppie niet naar de vakschool wilde, kwam hij niet in aanmerking voor een ambacht. Hij had er ook geen zin in om nog eens een andere school in te duiken. Het trok hem niet aan om zijn leven lang eenzaam achter een leest of op een snijtafel te zitten. Ook voor winkelier was hij niet in de wieg gelegd. Hij had de keus tussen veldwerk - de boer of de bouwwerf op - en de fabrieken waar vlas, veevoeder, textiel of iets anders

bewerkt of gemaakt werd. Werk was absolute prioriteit. Prille tieners hadden nauwelijks de school verlaten of moeder liep al onrustig. Ze moesten zo snel mogelijk aan het werk. Werk was de basis, de grondslag van het leven, de enige bron van inkomsten die garant stond voor woonst, kleding, eten en drinken. Het was dan ook moeder die de knoop doorhakte, zoals altijd als er iets te ontwarren was, en vooral als er centen te rapen vielen. Jeppie zou meegaan met zijn vader naar de fabriek, zodat die een oogje in het zeil kon houden. Hij kon dus aan de slag als knechtje met leercontract. Liever dat dan nog meer tijd te verliezen aan nutteloze zaken.

Toen Jeppie op het einde van het schooljaar eindelijk de weverij binnenstapte na een korte rit met zijn krakende fiets door het Mandeldal, voelde hij zich een hele piet. Hij stond ineens op gelijke hoogte met het grotere grut van de straat. Maar de ontzuivering kwam er snel. Er bleek nogal wat animositeit te heersten tussen noorderlingen en zuiderlingen, die in de meerderheid waren. Later zou hij erachter komen dat het tussen hen meestal om vrouwelijke concurrentie ging.

De eerste dag al, stuurde een zuiderling Jeppie naar het magazijn om een doos aarzeltouw, een ander riep om ook nog een fles korrelteer mee te brengen. Onbegrijpend keek hij naar hen op.

‘Wat sta je daar zo dwaas te gapen, Jeppie, ga nu maar,’ voegde de ene daaraan toe, en knipoogde naar de andere.

Toen Jeppie zijn vraag had gesteld keek de magazijnier hem schijnbaar geamuseerd aan en zei: ‘Ik moet even in de rekken gaan kijken,’ waarna hij een deur opende en een aangrenzende ruimte binnenging. Niet veel later barstte daar een lachsalvo los, opgeluisterd met oechs en iechs. Jeppie vermoedde al dat daar nog meer volk aanwezig was en inderdaad, een dienstmeisje nam giechelend plaats achter de bank, met de mededeling dat de gevraagde producten niet in voorraad waren en besteld dienden te worden.

‘Nog iets, hoe heet je?’

‘Jean-Paul, Jeppie.’

‘Wil je even vragen, Jeppie, welke kleur ze verkiesen en of het dringend was, ja? Zeg dat ze dan morgen over touw en teer kunnen beschikken,’ riep ze hem nog na.

Jeppie begreep niet waarom die zuiderlingen dat met die kleur zo

grappig vonden. Hij ging hun antwoord overmaken aan de magazijnbedienden.

Toen Jeppie het voorval gedurende het avondeten te berde bracht, keken vader en moeder vreemd op, zijn zussen schoten in de lach, zijn broers proestten het uit. Toen het Jeppie duidelijk werd dat hij beetgenomen was, kon hij wel onder de tafel kruipen. Het was tenslotte geen verzenderkensdag, dat was de eerste april. De volgende keer, nog diezelfde week, trapte hij er niet meer in. Het ging om een liter assensmeer. De magazijnier overhandigde hem een vaatje. Fier als een... gieter stapte hij op de zuiderlingen af, opende de dop en goot het goedje - alsof het water was - voor en op hun schoenen. Jeppie schrok van zichzelf en nog meer van de woedende, stampende en rondspringende mecaniciens toen bleek dat het echt olie was. Het huis stond meteen op stelten. Wat voelde hij zich klein en eenzaam, daar in die kring van boze reuzen. Hij werd op het matje geroepen. Hij vond geen begrip. Integendeel, zij lieten hem duidelijk voelen dat hij een stuk onbenul was.

Onrechtstreeks was Jeppie er nu zelfs de oorzaak van dat Toon Dichter, een van de vrienden van zijn vader, op de koop toe ook nog een man met vier kleine kinderen, na een hoogoplopende discussie, de deur gewezen werd, omdat hij het voor hem opnam. Jeppie kende wel de arbeiders die bij zijn moeder een pintje kwamen drinken na het werk, maar niet de witkielen die er de dienst uitmaakten. Vooral één van hen, een zekere Dieter De Coninck, bleek niet te kunnen omgaan met arbeiders en schreeuwde verwijten in plaats van rustig uit te leggen wat hij van hen verlangde. Jeppies vader, Antoon, had nog geprobeerd om de schrijver te sussen, maar dat bracht geen zoden aan de dijk. Het ene woord bracht het andere mee en ten slotte vloog Toon buiten. Toen het verdiet gevallen was en vader Antoon hoorde wat er aan de hand was, haalde hij Toon in en zo stapten zij samen op, Jeppie meetrekkend. Hij trok het zich erg aan en ook Jeppie beseftte begot niet wat er zou volgen. Toon, die bekend stond als een harde werker die zijn neus niet ophaalde voor een beetje vuil, stof of stank, woonde met zijn wat simpele vrouw en zijn kinderen in een kleine lage woning. Zo waren er wel meer krotjes uit de negentiende eeuw, maar dat van Toon en zijn gezin zag er echt triest en uitgeleefd uit, het dak, geknakt, schots en scheef onder de jarenlange last van gearsten Boomse

pannen en sneeuw in de winter. De gekartelde randen van de onderste rijen waren als gerafelde wenkbrauwen boven de treurige ogen van de ramen en de opengesperde mond van de gammele deur. Het oudste kind had enkele maanden geleden haar eerste communie gedaan. De meisjes liepen er altijd bij als sloortjes, de jongetjes als varkenshoeders, wat ze, hoe klein ook, eigenlijk ook waren. Op koude dagen liepen ze rond met een snottebel op de bovenlip, die ze reinigden met de rug van hun hand of met... hun tong. Erg slim waren ze niet, maar, ondanks hun armoedig leven, erg goedlachs, behulpzaam en tevreden met een snoepje of een slok limonade. Toon dronk graag een jenevertje, zijn eerste en laatste daad van de dag en nog geregeld een neutje tussendoor.

Tot Jeppies grote verbazing stond er nauwelijks een uur later een hele delegatie aan de toeg van café "Toerkonje". Dat was uitzonderlijk want op gewone werkdagen kwamen de klanten - vlassers, wevers, boerenknechten - eerst na het werk binnen om wat na te praten bij pot en pint. Zij vertelden dat er na Toons vertrek herrie uitgebroken was en dat de noorderlingen het werk hadden neergelegd. Er bleek meer aan de hand te zijn dan een olie-ongevalletje. Dat was slechts het voorwendsel, de vonk die de onderliggende bom van ontevredenheid tot ontploffen bracht. Iedereen had het over "die moffen van witte kielen", die nooit tevreden waren, de mooiste jobs aan de zuiderlingen gaven, uit de hoogte deden, altijd op brutale manier reageerden, als er iets misliep de arbeiders beschuldigden van nalatigheid en hen bestrafden met loonaftrek, ook als er hen geen enkele schuld trof. Het voorval van deze middag werd druk besproken, de discussies laaiden op en moeder Anna kon niet snel genoeg bier uit de kelder halen. Ze zouden zich dit keer niet laten ringeloren.

Tegen het vieruurtje vloog de voordeur open en in het deurgat stond, dikke sigaar in de mond, de handen in de zij, groot en breed in de stralenkrans van de zon, de grote baas van de fabriek. Zijn hoofd stond wazig in de dikke tabaksrook, die een weg naar buiten zocht. Jeppie maakte zich zo klein mogelijk, dat was in dit gezelschap niet zo moeilijk. Eerst viel er een stilte. Kort. Dan schreeuwde iedereen door elkaar zodat er geen woord te begrijpen viel. Bas "Baas" Roode wachtte geduldig af. Keek van de een naar de ander. Tot het tumult verstomde. Roode haalde diep adem en opende de mond. Zijn stentorstem vulde nu de ruimte.

‘Mannen,’ galmde hij. ‘De fabriek heeft u nodig. Voor de fabriek zijn jullie onmisbaar. Wie geen respect heeft voor jullie past er bij ons niet in. Ik heb De Coninck ontslagen en de staf ingelicht. Het incident van deze middag mocht er nooit gekomen zijn. Mijn excuus daarvoor. De kinderen zullen beter opgevangen worden, maar dat is ook de verantwoordelijkheid van iedereen. Ik kan niet dulden dat onwetende kinderen gekloot worden. Ze zijn hier om te leren. Ik verwacht van jullie dat ze de juiste manieren aanleren. Ik ga er persoonlijk voor zorgen dat ze betere begeleiding krijgen, zodat ze goede arbeiders worden in de toekomst. Ik heb al lang gezien dat Jeppie kort draait, hij laat er geen gras over groeien. Zo. Morgenvroeg iedereen aan het werk. Akkoord?’

Druk overleg. Als een lange goederentrein die voorbijreed nam het geluid toe en ook weer af. Dat was het moment dat vader Antoon het woord nam en zich tot zijn collega’s richtte.

‘En, mannen, wat denken jullie ervan. Staken we of gaan we aan het werk? Wie aan het werk wil steekt de hand op.’

‘Alleen als we met hetzelfde respect behandeld worden als de zuiderlingen!’

‘Goed. Er zal aan gewerkt worden. En ik zal de personeelsdienst aanzetten om bij de aanwerving rekening te houden met een betere verhouding zuid-noord.’

Nu waren het de wuivende handen die de rookwolk beroerden.

‘Zo, baas,’ besloot vader Antoon. ‘Wij zijn solidair. Dat kan in uw voordeel zijn. Maar ook in uw nadeel. We houden u aan uw woord. Geef ons de achting die wij verdienen en alles loopt op wieltjes. En nog iets, we pikken het niet meer dat er een stuk loon afgetrokken wordt voor alles wat er kan fout gaan, maar meestal niet eens onze schuld is.’

Hij stapte met open handen op de baas toe. Die sloeg op de uitgestoken palmen, een teken van overeenkomst. Met gestrekte arm maakte Baas Roode een sierlijke draaibeweging in de lucht in de richting van moeder Anna. De betekenis was duidelijk. ‘Anna! Bier voor iedereen!’

Voor Jeppie was die avond een openbaring, het begin van een carrière vol afwisseling, al wist hij dat toen nog niet. Hij werd niet meer getreiterd, voerde alles wat hem opgedragen werd stipt uit en kreeg na een tijdje zelfs

de voorkeur als er ergens moest bijgesprongen worden. Zo leerde hij snel bij. Als hem gevraagd werd wat hij uitvoerde, antwoordde hij trots: “Ik ben wever.”

Maar niet voor lang. Jeppie spon zichzelf een cocon, onderging een metamorfose en kwam tevoorschijn als een kei in beweeglijkheid en vindingrijkheid. Zijn vooruitgang werd opgemerkt en aangemoedigd. Hij leerde van ervaren mecaniciens - zelfs de zuiderlingen wisten hem nu te waarderen - hoe hij op de beste manier de machines moest onderhouden en hij werd betrokken bij herstelling of vervanging van defecte onderdelen. Het bleek al snel dat hij enige aanleg had voor mechaniek. Toch waren er nog altijd die hem wat smalend “de krak van de schietspoel” noemden. Hij trok er zich niets van aan, gooide zich met volle overtuiging op zijn opdrachten en werd hoe langer hoe meer vertrouwd met het functioneren van de installaties. Later begon Jeppie zelf ideeën aan te brengen die verband hielden met werkomstandigheden en veiligheid.

In zijn prille ontbolstering tot volwassenheid liet hij de nieuwe ervaringen tot zich doordringen. Hij was gek van voetbal, koers en pintelieren en was lid van tal van verenigingen. Hij werd enorm populair. De naaisters draaiden in drommen rond zijn kont en hij liet zich dat welgevallen. De roofofbouw op zijn lichaam kon beginnen.

De verre voorouders van Jeppie - bouwvakkers, houthakkers en boerenknechten, die nog luisterden naar de naam Mambert - waren anderhalve eeuw of meer geleden vanuit Wallonië uitgeweken naar het noorden van het land, waardoor hun nakomelingen de bloei van de Waalse mijnen en de zware staalindustrie gemist hadden en terecht kwamen in een verpauperend Vlaanderen. Op de familiestamboom die een verre naamgenoot zijn vader toegestuurd had, zag Jeppie dat de naam zich verspreid had over heel Vlaanderen, via Spanje (Mambro) en Frankrijk (Mambert), zij het met afwijkingen. Ze waren terug te vinden in tal van beroepen - boer of molenaar, timmerman of metser, paardenknecht of herbergier - en evolueerden mee met de industriële ontwikkelingen. Maar eigenlijk lag de bron van de familie in Engeland, vermeldde het document, in de streek van Marlborough, waar, naar verluidt nog steeds een loot de titel van hertog droeg. Alhoewel de bloedlijn al enkele eeuwen uit elkaar

vervloed was, voelde Jeppie zich groeien in zijn eer. Wat hij van beroep was? “Monteur-Mecanicien,” verklaarde hij, vol zelfvertrouwen. Eigenlijk moest hij hoofdzakelijk nog niet meer doen dan hulpstoffen, werktuigen en materialen aanvoeren, met de fiets, waarop hij de gekste toeren uithaalde. Tot hij eens de dood voor ogen zag, toen hij een camion niet meer kon ontwijken. Hij was ongedeerd, maar de geschrokken chauffeur was uit zijn voertuig gesprongen en had hem daar een paar klappen toegediend die hem nog lang zouden bijblijven. Daarna keek hij wel uit. En wat zijn bezigheden in de fabriek betrof, manusje-van-alles, zou dichter bij de waarheid gelegen hebben.

En net als alle jongens van zijn leeftijd, afstammeling van een hertog of niet, hij kreeg zijn oproepingsbrief om zich te melden in het “Klein Kasteeltje”, om gekeurd te worden voor het leger. Drie maanden later was hij soldaat. Zijn vader en vooral zijn moeder waren er niet gerust in. Sedert de woelige onafhankelijkheidscampagne in Congo, was het daar nooit meer rustig geweest. De Congolezen hadden een zachte overgang op termijn afgewezen en unaniem gekozen voor een snelle overname van alle bevoegdheden, misschien een gevolg van de opruiende taal van de man die de eerste premier zou worden, Patrice Lumumba. Alles ging zo snel dat het kader er niet klaar voor was. De Belgen kregen van alles de schuld en op de openingstoespraak betoonde Lumumba waarom. Niemand die hem in de euforie durfde tegenspreken.

Drie maanden Turnhout voor de basiskennis, en daarna werd hij in Duitsland onderworpen aan een lange en intense opleiding, zowel wat zijn fysieke conditie betrof als zijn vaardigheid om met wapens om te gaan. Halfweg zijn dienst werd hij overgeplaatst naar de garage en daar leerde Jeppie, tot zijn grote tevredenheid, alles over de zware motoren in camions en rupsvoertuigen. Maar het allerbelangrijkste was dat hij daar een zekere Odilon Vadrexéu leerde kennen, iemand die al even bezeten was. Ze waren erachter gekomen dat ze allebei Waalse wortels hadden. In ieder geval stond vast dat ook zijn naam zich ontwikkeld had in de loop van de geschiedenis. Hij woonde, in de tijd dat ze soldaat werden, in Mechelen, maar hij zou later een echte kosmopoliet worden. Samen droomden ze zich een toekomst tussen de groten der aarde. Alhoewel zij vrienden werden die elkaar bij de voornaam noemden, liet niets toen vermoeden dat deze

hoogbegaafde man ooit een gewichtige rol zou spelen, waar Jean-Paul Mambers in zijn later leven oneindig veel baat bij zou hebben.

Regina Ombata

Na zijn afzwaai van het leger deed Mambers, negentien jaar oud, nog steeds “Jeppie” voor de vrolijke vrienden, wat de meeste jonge mannen deden als er niet gewerkt diende te worden: plezier maken. Op zondagmiddagen kwamen ze, na afloop van de sportwedstrijden samen om zich te amuseren, met cafés spelen, bier drinken, sigaretten roken, zang en dans. Kroegen met een knappe dochter achter de toog - thuis was deze opwindende eer zijn tweelingzussen eerder al te beurt gevallen - genoten de voorkeur, vooral als ze in hun geel zomerkleedje rondfladderden als vlinders. Alhoewel de concurrentie groot was, mocht Mambers niet klagen over de belangstelling.

Na Duitse schlagers en operettemelodieën, Franse chansons, zeemzoete Nederlandstalige liefdesliedjes, Amerikaanse crooners, country, slow en rock & roll uit de jaren 50, veroverden The Beatles, The Rolling Stones en hele resem Angelsaksische muziekgroepen of lokale vedetten de radiozenders. Dat was het moment voor Tony Sandler, een bekende zanger uit de streek, om naar Amerika te vertrekken.

Overal hing er vrolijkheid in de lucht. Iedereen vond werk. De welvaart nam toe en het openbare leven bloeide open. Overal zat de jukebox vol met hits. Om met een droommeisje aan de dans te raken hoefde je met haar af te spreken welk nummer ze wou, en wat hem betrof, liefst een slow. Dat was pas knuffelen! Afhankelijk van het alcoholgehalte gaf hij zich ook over aan de twist, de limbo-rock of zelfs de vogeltjesdans. De wals maakte hem nog meer dronken dan hij soms al was. Niet zelden begon hij dan te wankelen.

Als een rivaal zijn kans ging, kon dat tot verhitte toestanden leiden. Net als de leeftijdsgenoten waar Mambers mee optrok, kende hij ook alle feest- en danszaaltjes waar er ‘s avonds ambiance was en waar de gretige grietjes stonden te lonken om uitgenodigd te worden. Om gek van te worden. Als onbeholpen danser moest hij zijn andere troeven uitspelen. En dat deed hij

met volle overtuiging. Hij was galant, had een goede babbel en bracht de meisjes aan het lachen. De cafébaas of de zaaleigenaar hield de boel netjes in de gaten, zag luide discussies door de vingers, maar als er klappen dreigden te vallen zette hij de belhamels aan de deur. Daar konden ze verder bakkeleien.

Jeppie had ook wat geluk in alles wat hij ondernam, zowel tijdens als na de werkuren. Gehaast was hij echter niet, eerder een trage vis die genoot van het kleurrijke leven tussen de koraalriffen. De werkelijkheid was anders. Niet onder invloed van alcoholische stimulantia was hij de verlegenheid in persoon.

Zo verliepen Jeppies wilde jaren in volkomen zorgeloosheid. De jeugd liet de internationale politiek aan zich voorbijgaan, hoewel John Kennedy en Nikita Chroesjtsjov de aandacht van de wereld naar zich toetrokken tijdens de Cubacrisis, een conflict dat dreigde uit de hand te lopen. De populariteit van de Amerikaanse president steeg in het westen naar ongekende hoogten. Enkele maanden later werd de wereld met verstomming geslagen. In Dallas werd de Amerikaanse president doodgeschoten, zittend op de achterbank van een open limousine, aan de zijde van zijn vrouw, rijdend tussen een enthousiaste menigte, toegejuicht door duizenden bewonderaars.

De wereld hield zijn adem in. Wie had zoiets kunnen doen? Wat zou er nu gebeuren? Zou het er nu echt van komen? Was een militaire confrontatie tussen de kapitalistische en de communistische wereld nog te vermijden? Met de vorige oorlog nog fris in het geheugen sloegen de mensen aan het hamsteren. Ook Jeppie Mambers voelde een spanning die hem tot nu toe vreemd was. Alsof hij nu pas wakker werd en de wereld met andere ogen ging bekijken. De kans dat hij weer zou opgeroepen worden was dan ook niet denkbeeldig. Hij werd zich ervan bewust dat de planeet meer betekende dan de buurt en de bekende omgeving rond de Mandel. De broze breekbaarheid van de vrede maakte hem onrustig. Onnodig, zo bleek. De diplomatie deed zijn werk. Alles koelde zonder blazen. Amerika had al veel geld en energie gestopt in de troosteloze Vietnam-oorlog en verkeerde wellicht in een moeilijke positie om nog eens een uitzichtloos avontuur aan te gaan. Jeppie begon zich warempel voor internationale betrekkingen te interesseren.

Het grootste probleem dat hem nog lang bezighield, het kiezen van een vrouw, had na jaren van verdeelde verliefdheid zichzelf opgelost. Zijn getalm had veel van zijn liefjes ertoe aangezet om eieren voor hun geld te kiezen en waren met een ander getrouwd. Moeder Anna vreesde er al voor dat ze met hem zou blijven zitten, of, “God bewaar me daarvan!”, dat ook hij een eeuwige vrijgezel zou blijven, net als zijn broer Dré. Twee jonkmannen thuis, dat was er één teveel. Ze begon nu zelf aan te dringen om voort te maken met een gezin.

‘Een man zonder vrouw is als een schooier zonder dak,’ foeterde ze.

Ze had mooi praten. Zijn visvijver was zo goed als leeg. De vrienden waar hij vroeger mee optrok waren allemaal *van de straat*. Jeppie bleef de cafés bezoeken, maar het publiek was niet meer hetzelfde: hoofdzakelijk jongelingen of overjaarse mannen, getrouwd of niet. Jeppie paste zich al aan. Na het bezoek aan een sportwedstrijd trok hij met de meute mee, naar de kantine of naar de dorpscafés. Nooit was zijn glas leeg. Ieder weekend was een kopie van het vorige. Altijd hetzelfde gezeur over toestanden waarover onenigheid bestond, werk, vrouwen, kinderen, burens, sport, gemeentepolitiek of verkiezingsnieuws enzovoort, kortom, het leven rond de kerktoren.

Baas Roode had wel in de gaten dat Mambers op maandagmorgen tekenen van slapte vertoonde, maar wat dat betreft hield hij er een wat eigenzinnig standpunt op na, althans dat is wat Jeppie dacht. Over zijn “geheime” relatie met Della Limoen had hij nooit gerept. Nee, dat had geen invloed op het werk.

‘De jongens die zich in het weekend weten uit te leven, het zijn daarom geen slechte werkkrachten. Meestal toch.’ Daarmee maakte de baas wel twee dingen duidelijk. Enerzijds, dat hij goed op de hoogte was, en anderzijds, dat hij verwachtte dat er na een feestnacht - met of zonder kater - even hard gewerkt zou worden als op andere dagen. Later zou Jeppie erachter komen dat het een uitspraak was die onder de werkgevers in de Leiestreek algemeen gebruikt werd, te pas en te onpas. Jeppie had er geen problemen mee. Hij had, wat zijn taken betrof, een brede belangstelling, vooral als het om nieuwigheden ging. En dat betekende wat. De woningnood had een regelrechte bouwwoede tot gevolg. De vraag naar nieuwe interieurproducten steeg geweldig. Het werk nam hem meer en

meer in beslag. Van mens en machine werd het maximum gevergd. Met de opmerking van Baas Roode in het achterhoofd paste hij zijn levensstijl aan.

Enkele oudere werknemers waren tijdens zijn legerdienst en daarna op rust gesteld en gaandeweg werden Jeppie al meer verantwoordelijkheden toebedeeld, en, ieder nadeel heeft zijn voordeel, daarmee gepaard, meer ruimte, meer comfort en meer medewerkers, die kantoor en werkplaatsen deelden die hij de zijne mocht noemen. Hoewel zijn werkkamer niet in het administratieve hoofdgebouw was ondergebracht, voelde hij er zich thuis. Daar was hij nu Meneer Mambers. Dat had Baas Roode geregeld. Naast het opvolgen van de recente ontwikkelingen op het gebied van interne bedrijfs optimalisatie, technologie, machines en nieuwe hulp- en grondstoffen, werd daar nog een nieuwe afdeling aan toegevoegd: de zuiverheid van de werkplaatsen, de waterzuivering, afvalbeheer en andere gerelateerde activiteiten. Mambers had altijd al aandacht voor overbodige bewegingen en het belang van gepaste gereedschappen gehad. Zijn legervriend Odilon Vadrexéu had hem daartoe aangezet. Hij had werkmethodes en handelingen ingevoerd die het de arbeiders gemakkelijker maakten en hen tevens toelieten om tijd te winnen, meer en beter te presteren met minder moeite. Ook met magazijninrichting en intern transport was hij al vertrouwd, maar maatregelen tegen vervuiling door stof en gezondheidsbedreigende emissies waren hem totaal nieuw. Nu ja, ook niet helemaal, maar de mediaberichten over dat thema had hij tot nu toe weggewuifd als onbeduidend of niet relevant. Bij Roostex waren er nog geen klachten gerezen... Tot ze op de agenda van de vakbonden stonden.

Omdat Meneer Mambers ook altijd het overzicht moest behouden op de praktische uitvoering en de resultaten en ondanks de overuren die hij presteerde, liep hij soms achter met administratieve taken. Op zijn bureau werden de stapels met documentatie steeds hoger. Baas Roode was een man met gezond verstand, een man die zag en nadacht. Als er hem iets dwars zat riep hij de chef van dienst bij zich om te overleggen. Zijn principe was dat iedereen met enige verantwoordelijkheid, nog voldoende tijd moest hebben om te evalueren en te evolueren. Als die tijd ontbrak hoefde hij te delegeren. Was de tijd er niet rijp voor om een jonge

kantoorbediende aan te werven? Dan kon Mambers ruimte vrij maken voor zijn kernactiviteiten. Hij was nu zesentwintig en een geboren voortrekker. Baas Roode stak zijn bedoelingen niet onder stoelen of banken. Mambers zou voor sommige taken zijn rechterhand worden en een deel van het bedrijfskader uitmaken. Er zou een advertentie geplaatst worden om de vacature aan te kondigen.

De reacties waren overweldigend, vooral wat het aantal betrof, en dat ondanks de hoogconjunctuur. Dat had er ongetwijfeld mee te maken dat het schooljaar op zijn einde liep en er overal weer duizenden jongeren op zoek gingen naar werk, een ideale periode om nieuwe krachten aan te werven voor de projecten die op stapel stonden en voor de vervanging van werknemers die de pensioenleeftijd naderden. De voorkeur zou echter uitgaan naar iemand met enige ervaring.

En wat hemzelf betrof... Het was net alsof het rijtje knappe kandidates hem wakker geschud had, hem bewust gemaakt had van het feit dat hij zichzelf aan het uitrangeren was, dat beroepsactiviteiten slechts een deel uitmaakten van de waaier die het aardse leven te bieden had, dat hij een mens was van vlees en bloed. Hij moest nodig zijn horizon verbreden, muren slopen. Hij was nog te jong om zich neer te leggen bij een leven als vrijgezel en hij voelde zich daartoe ook niet eeuwig geroepen.

Zijn overpeinzingen werden bruusk onderbroken door de sirene. Op dit uur van de dag kon dit alleen onheil betekenen. De telefoon rinkelde. Begin van brand. Bedrijfsbrandweer present. Niemand gewond. Externe hulp gewenst om heropflakking in te dijken. Mambers riep de brandweer op en spoedde zich naar de plaats van het ongeluk. Overall schuim. Geen vlammen. Wel rookontwikkeling. Brandlucht sneed hem de adem af. Iemand reikte hem een masker aan. Door de elektriciteitsonderbreking was de productie stilgevallen.

Terwijl de spuitgasten de toestand inspecteerden pleegde Mambers ter plaatse het eerste overleg met de mecaniciens en elektriciens, om vast te stellen welke onderdelen aan vervanging toe waren en trok met die informatie naar het magazijn van de wisselstukken. Voor de motor die heetgelopen was hadden ze geen reserve. Ze hadden van alles in de rekken, maar het zou altijd lukken dat net het type dat ze nodig hadden er niet bij was. Mambers begon onmiddellijk met telefoneren naar de

leveranciers, te informeren naar de voorraad en hoelang de levertijd was. Ze zouden terugbellen. De levertijd voor een nieuwe motor zou minstens drie dagen duren. Dat was te lang. Mambers bleef verder zoeken en aandringen. Van een van de oudere elektriciens kreeg Mambers de tip om ook eens te bellen naar de herwikkelaars. Misschien hadden ze daar wel een geschikte occasiemotor. Bij de tweede poging had hij al succes. Niet de ideale oplossing, maar toch nuttig om een tijd te overbruggen. Hij liet de bestelling plaatsen en belde terug. De bestelwagen mocht meteen vertrekken. Een paar uur later waren alle zichtbare problemen achter de rug en kon de productie met de nodige opvolging opnieuw opgestart worden.

‘Oef,’ zuchtte Mambers. ‘Heb ik even geluk gehad. Meestal loopt het altijd verkeerd als ik snel moet beslissen. Bij een tweesprong kies ik altijd de verkeerde richting en met meerkeuzevragen weet ik nooit wat het beste is.’

In de loop van dezelfde week meldde zich weer een candidate, een slanke, parmantige dame, cacaohuid en golvend kastanjehaar. Ze stelde zich voor als Regina Ombata, 23, gescheiden, alleenstaande moeder van een zoontje - en gaf een erg vastberaden indruk. Dochter van een Belg geworden Congolese vader en een Vlaamse moeder, die in Schaarbeek handel dreven, de vader in hout, de moeder baatte een winkeltje in koloniale waren en voorwerpen uit. Ze wond er geen doekjes om. Ze ging voor een zelfstandig leven met vast werk, niet te ver van haar woonplaats Kortrijk, een stad die op fietsafstand lag. Als hobby speelde ze er af en toe een rolletje in een toneelstuk. Verder kon ze nog goede adelsbrieven en een diploma voorleggen die er niet om logen: secretariaat moderne talen, bedrijfsbeheer. Dit was op papier een geschikte candidate. De personeelsdienst ging alles na en kon dat bevestigen. Regina werd aangenomen. Alhoewel Mambers van nature en opvoeding uit nogal huiverig stond tegen de samenwerking met iemand met vreemde trekken of met opdringerige socialisten, bleek dat weldra een goede zet geweest te zijn.

Regina manifesteerde zich als een stipte en gedreven werkkraacht, die aan een half woord genoeg had om een situatie te doorzien en in